

PAPER DETAILS

TITLE: Müzik Egitiminde Dogaçlama Uygulamalari Baglaminda Yaklasim ve Yöntemler

AUTHORS: Ayse Çaglak, Mehmet Akpınar

PAGES: 1167-1179

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3884646>

Approaches and Methods in the Context of Improvisation Practices in Music Education

Ayşe ÇAĞLAK, Hitit University, ORCID: 0000-0003-0085-456X
Mehmet AKPINAR, Gazi University, ORCID: 0000-0003-3545-7169

Abstract

Improvisation, which is a type of performance in many art branches, plays an important role in music education in terms of developing students' creativity and expression skills, increasing self-confidence, and developing problem-solving skills. The aim of the research is to reveal the approaches and methods that include improvisation practices in music education. The research is considered to be important in terms of including music education approaches and methods that are known to be effective in helping students express themselves in an original way, and increase their musical interactions and self-confidence, especially creativity skills in line with improvisation practices. In addition, the research is also important in terms of guiding educators who want to obtain information about approaches and methods in the context of improvisation practices in music education. The research is a qualitative study using descriptive research methods and techniques. In the study, the literature was reviewed through document analysis. In line with the findings, it is evaluated that these methods are proven and accepted methods in terms of enabling students to become aware of themselves at an early age, to discover themselves, to develop their creative skills and imagination, and to provide rapid and effective development in cognitive, affective and psychomotor dimensions. In line with this evaluation, it is recommended that the age group of the students, their expectations, and the type and purpose of the education should be taken into consideration in order to effectively utilize the mentioned methods in music education and to choose the most appropriate teaching method.

Keywords: Music education, improvisation, improvisation in music, improvisation practices, approaches and methods.

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 25, No 3, 2024
pp. 1167-1179
[DOI](#)
10.17679/inuefd.1473427

Article Type
Review Article

Received
25.04.2024

Accepted
09.10.2024

Suggested Citation

Çağlak, A. & Akpınar, M. (2024). Approaches and Methods in the Context of Improvisation Practices in Music Education, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 25(3), 1167-1179. DOI: 10.17679/inuefd.1473427
This article is derived from a doctoral dissertation prepared by the first author under the supervision of the second author.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Improvisation practices play an important role in music education in terms of developing students' creativity and expression skills, strengthening their musical interactions and communication, increasing self-confidence, and developing problem-solving skills, allowing students to express themselves effectively. There are many globally accepted methods and approaches that include improvisation practices in order to develop creativity and many other skills. These methods and approaches were created in the 20th century within the understanding of contemporary music education in which the student actively participates in the process. It is thought that the research is important in that it includes music education approaches and methods that are known to be effective in helping students express themselves in an original way, increasing their musical interactions and self-confidence, and improving their problem-solving skills, especially their creativity skills in line with improvisation practices.

Purpose

The aim of this research is to reveal approaches and methods that include improvisation practices in music education.

Method

This study employs descriptive research methods and techniques as a qualitative study. In the research, the literature was scanned through document review.

Findings

Today, there are globally accepted music teaching approaches and methods in which students actively participate in the process. Among these approaches and methods, those that include improvisational practices have been identified, and the methods in question are; Orff Shulwerk, Kodály, Kokas, Dalcroze, Carabo-Cone, Montessori, Ulwila, Gordon Music Learning Theory, ZeneZen and Colourstrings methods. The basis of the Orff Shulwerk approach is learning by experience, and it focuses on the process rather than the result, allowing the student to get to know himself and discover his creativity in the process. In the Kodály method, unaccompanied singing is emphasized and great importance is given to the sense of interval. In the method, there is a repertoire created from the known to the unknown, and this repertoire starts with traditional folk music.

Kokas pedagogy, created as an extension of the Kodály approach, has an ideology built on a child-centered sensitivity. In pedagogy, it is aimed for children to express themselves and develop their inner world through creative studies. In the Dalcroze method, movement is the basis of music and all musical elements are expressed through bodily movement. Dalcroze, who makes great use of improvisation in expressing musical elements, sees improvisation as life itself. In the Carabo-Cone method, movement is used to concretize abstract ideas and the music is expected to be visualized and internalized through experience. In this method, musical information is learned in a permanent way in the mind through creative activities.

In the Montessori method, education and training are carried out in an improvised and random manner, aiming to reveal the unique potential of each child. The Ulwila method is a method prepared for individuals with special needs who have unique instruments similar to Orff instruments with a colorful notation system. This method, sometimes referred to as the music therapy method, ensures that the goals within the scope of music education and music therapy are achieved simultaneously. Gordon Music Learning Theory was created based on the process of a baby learning its native language. In the approach that aims to think about music with awareness in the mind, there are many improvisational practices and creativity studies.

ZeneZen and Colourstrings methods are instrument training methods that aim to achieve the achievements of music education through instruments and have a holistic approach in this direction. These methods include improvisation practices from the very beginning of education. Although Orff Schulwerk and Kodály's methods are music teaching methods, there are also studies on adapting the improvisation practices found in these methods to instrument training.

Conclusion & Recommendations

These methods are proven and accepted for their benefits in helping students become aware of themselves at an early age, discover themselves, develop their creative skills and imagination, and provide rapid and effective development in their cognitive, affective, and psychomotor dimensions.

In music education, the mentioned methods, especially creativity, can be effectively used so that students can discover their identities, express themselves, create original expressions, and improve listening and empathy in collective work by ensuring group dynamics.

During the implementation phase of teaching methods, the age group of the students, their expectations, the type of education provided, its purpose, etc. are taken into account. should be taken into consideration and the most appropriate teaching method should be chosen.

In-service training seminars and courses can be organized by relevant institutions and organizations in order to ensure that the specified music teaching methods and approaches reach a wider audience of educators and ensure specialization in this field.

Müzik Eğitiminde Doğaçlama Uygulamaları Bağlamında Yaklaşım ve Yöntemler

Ayşe ÇAĞLAK, Hitit Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0085-456X
Mehmet AKPINAR, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3545-7169

Öz

Birçok sanat dalında yer alan bir performans türü olan doğaçlama, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve ifade yeteneklerini geliştirmesi, müzikal etkileşimlerini ve iletişimlerini güçlendirmesi, özgüveni artırma ve problem çözme becerilerini geliştirmesi, takım ruhunu oluşturmaya ve öğrencilerin kendilerini etkili bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlaması bakımından müzik eğitiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu araştırmanın amacı müzik eğitiminde doğaçlama uygulamalarına yer veren yaklaşım ve yöntemleri ortaya koymaktır. Araştırmanın, doğaçlama uygulamaları doğrultusunda yaratıcılık becerileri başta olmak üzere, öğrencilerin kendilerini özgün bir şekilde ifade etmelerinde, hem müzikal etkileşimlerini ve öz güvenlerini artırmalarında hem de problem çözme becerilerini geliştirebilmelerinde etkili olduğu bilinen müzik eğitimi yaklaşım ve yöntemlerine yer vermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırma, müzik eğitiminde doğaçlama uygulamaları bağlamında yaklaşım ve yöntemlere ilişkin bilgi edinmek isteyen eğitimcilere yol göstermesi bakımından da önemli görülmektedir. Bu çalışma, betimsel araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Çalışmada, doküman inceleme yoluyla literatür taranmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, bahsi geçen bu yöntemlerin, öğrencilerin küçük yaşlarda benliklerinin farkına varmaları, kendilerini keşfetmeleri, yaratıcı becerilerini ve hayal dünyalarını geliştirmeleri, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutlarında hızlı ve etkili gelişim sağlamaları bakımından yararları kanıtlanmış ve kabul görmüş yöntemler olduğu değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme doğrultusunda ise, müzik eğitiminde bahsedilen yöntemlerden etkin biçimde yararlanılması ve en uygun öğretim yönteminin seçilmesi hususunda öğrencilerin yaş grubu, beklentileri, verilen eğitimin türü ve amacı gibi durumların göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, doğaçlama, müzik eğitiminde doğaçlama, doğaçlama uygulamaları, yaklaşım ve yöntemler.

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 25, Sayı 3, 2024
ss. 1167-1179
[DOI](#)
10.17679/inuefd.1473427

Makale Türü
Derleme Makalesi

Gönderim Tarihi
25.04.2024

Kabul Tarihi
09.10.2024

Önerilen Atıf

Çağlak, A. & Akpınar, M. (2024). Müzik Eğitiminde Doğaçlama Uygulamaları Bağlamında Yaklaşım ve Yöntemler, *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1167-1179. DOI: 10.17679/inuefd.1473427
Bu makale, ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

Doğaçlama, sahip olunan bilgi ve beceriler doğrultusunda anlık olarak bir şeyler yaratma süreci olup, insanın en sıradan eylemlerinden sanatsal çabalarına kadar önemli bir yer tutar. Kişinin akış içerisinde anı deneyimlemesine olanak sağlayan doğaçlama, Dil Derneği'nin çevrim içi sözlüğünde (1987) "hiç hazırlanmadan, birdenbire içine doğduğu gibi söyleme, irticalen" şeklinde tanımlanmaktadır. Doğaçlama, birçok sanat dalında yer alan bir performans türü olmakla birlikte, en çok müzikte kullanılmaktadır. Yaratıcılığın anlık olarak sergilenmesi ve bireyin kendini özgürce ifade edebilmesi bakımından birçok müzik türünde yer alan doğaçlamanın, müzik eğitiminde de önemli bir yeri bulunmaktadır.

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972). Bu bağlamda müzik eğitiminin ise, bireyin müziksel davranışlarında istendik değişiklikler oluşturma süreci olduğu söylenebilir. Bu istendik değişiklikler birey, toplum, yaşanan çağ ve o çağın beklentileri doğrultusunda belirlenir. Adorno'nun, müzik eğitimi yöntemlerinin mutlaka yaratıcılığı içermesi gerektiği, çünkü müzik öğretiminin birtakım toplumsal görevleri olduğunu düşündüğü bilinmektedir (Say, 2005). Çağdaş müzik eğitimi anlayışı içerisinde, bilişsel, duyuşsal ve devinışsel boyutların eş zamanlı gelişmesinde ve bireyin müzikal kimliklerinin oluşmasında doğaçlama becerisini kapsayan yaratıcılık alanının etkili olduğu düşünülmektedir (Özkeleş, 2016). Doğaçlama uygulamalarının başta yaratıcılık olmak üzere sağladığı yararlar düşünüldüğünde müzik eğitiminde yer alması oldukça önem taşımaktadır. "Müzikte doğaçlama, dilde fikirlerin açık ifadesine benzer" (Azzara, 1993, s.328).

Doğaçlama uygulamaları, grup ortamında yapıldığında ise, kişilerin topluluk önünde kendilerini ifade etmelerine ve grup üyeleri arasındaki etkileşim şeklinde tanımlanabilen grup dinamiğinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Grup dinamiğinin oluşturulması ise, bireyin kimlik ve sosyal gelişimi için ideal bir ortam sağlamaktadır (Marquez'den akt. Topoğlu, 2011).

Doğaçlamanın, sanatın hangi dalında yapılsa yapılsın, insanın kendini ifade etmesinde başta özgürlük alanı olmakla birlikte kişiye sağlayacağı katkılar yadsınamazdır. Doğaçlama, bireylerin içsel kaynağından gelen müzikal düşünce ve fikirlerini anlamlı bir şekilde ifade etmelerini sağlamakla birlikte, üst düzey düşünme becerilerinin kazanılmasını da desteklemektedir (Azzara, 2002). Çoğunlukla bireylerin birbirleriyle etkileşim içerisinde olduğu sosyal bir bağlamda gerçekleşen doğaçlama, kendilerini ifade eden bireylerin birbirlerini dinlemeyi öğrenmeleri bakımından da oldukça önemlidir. Müzik eğitiminde yapılan doğaçlama uygulamaları sayesinde, öğrencilerin öz saygı, öz güven, liderlik gibi kişilik özelliklerinin gelişmesi ve sosyal becerilerin artması bakımından da önemli bir farkındalık sağlandığı gözlenmektedir. Bu doğrultuda, doğaçlamanın müzik eğitiminin her kademesinde yer almasının önemden çok bir zorunluluk arz ettiği düşünülmektedir. Amerikan okullarında bu zorunluluk, 1970'lerin başında cazın devlet okullarında meşru bir müzik topluluğu olarak kabul edilmeye başlamasıyla getirilmiş ve doğaçlama gerçek bir öğrenme çıktısı olarak eğitime kazandırılmıştır (Mark'tan akt. Hickey, 2009).

Sağladığı katkılar doğrultusunda müzik eğitiminde önemli bir yeri olan doğaçlama uygulamalarının, müzik terapisinde de uygulanarak bireylere farkındalık kazandırdığı bilinmektedir. Montello (1989), yaygın olarak kullanılan tekniklerin yanı sıra doğaçlama uygulamalarını da müzik terapi seanslarına dahil ederek, müzisyenlerin performans kaygılarını azaltmış, yaratıcılık yoluyla hissettikleri stresi dönüşüme uğratarak topluluk ile bütünleşmelerine yardımcı olmuştur. Müzik temelli psikoterapi yaklaşımlarından olan Analitik Müzik Terapi (Priestley Model), seans sırasında doğaçlama aracılığıyla terapistin ve danışanın zihninde bilinç değişikliği oluşturarak problemlerin anlaşılmasını, bireyin kendini ifade etmesini ve yaratıcı fikirlerin ortaya çıkabilmesini sağlamaktadır (Akyürek, 2021). Serbest Doğaçlama Terapisi'nde (Alvin Model) ise, bireyin doğaçlama aracılığıyla sağlanan özgür alan içerisinde bilinçaltını ortaya

çıkarması ve yapılan müziğin kişinin karakter ve kişiliğinin bir ifadesi olması beklenir (Karahasanoglu ve Çevirme, 2020).

Bireyin müziksel davranışlarında değişiklikler oluşturma süreci olan müzik eğitiminde, müzik öğretim yöntemlerinden de yararlanılmaktadır. “Müzik öğretim yöntemi, müzik öğretim sürecinde veya müziksel öğretme-öğrenme etkinliklerinde amaca ulaşmak ya da hedefe erişmek için bilinçli ve mantıklı olarak seçilen ve izlenilen düzenli yoldur” (Uçan, 2005, s.62). Yaratıcılığın ve daha birçok becerilerin geliştirilmesi amacıyla doğaçlama uygulamalarına yer veren, dünya çapında kabul görmüş birçok yöntem ve yaklaşım bulunmaktadır. Bu yöntem ve yaklaşımlar, 20. yüzyılda öğrencinin sürece aktif olarak katıldığı çağdaş müzik eğitimi anlayışı içerisinde oluşturulmuştur.

Bu araştırmanın amacı müzik eğitiminde doğaçlama uygulamalarına yer veren yaklaşım ve yöntemleri ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak araştırmanın problem cümlesi ise; “Müzik eğitiminde doğaçlama uygulamaları bağlamında hangi yaklaşım ve yöntemler bulunmaktadır?” şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırma, öğrencilerin yaratıcılıklarının ve ifade yeteneklerinin geliştirilmesine, müzikal etkileşimlerinin ve iletişimlerinin güçlendirilip öz güvenlerinin artırılmasına, problem çözme becerilerinin geliştirilmesine ve böylece kendilerini etkili bir şekilde ifade edebilmelerine imkân sağlayabilecek olan müzik eğitimi yaklaşım ve yöntemlerine yer vermesi bakımından önemli görülmektedir. Ayrıca araştırmanın, müzik eğitiminde doğaçlama uygulamaları bağlamında yaklaşım ve yöntemlere ilişkin bilgi edinmek isteyen eğitimcilere yol göstermesi bakımından da önemli olduğu düşünülmektedir.

2. Yöntem

Bu çalışma, betimsel araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Çalışmada, doküman inceleme yoluyla literatür taranmıştır. “Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir” (Karataş, 2015, s.72).

3. Bulgular

Müzik eğitimi içerisinde doğaçlama çalışmalarının yer aldığı müzik öğretim yöntemlerinin tercih edilmesi, yaratıcı bireylerin yetişmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu yaklaşımlar, ürün veya performansın bir amaç olmadığı, bunun yerine yaratıcı müzik yapma sürecinin insanların müziksel ve kişisel gelişimini desteklemeye yönelik güçlü bir araç olduğu aktif ve bütüncül yaklaşımlardır. Müzik eğitime yönelik oluşturulan bu yöntemler, çocukları çalgı çalmayı öğrenmeye hazır duruma getirmekte, aynı zamanda çalgı eğitiminde de kullanılabilmektedir (Özen, 2004). Müzik eğitiminin bir boyutu olan çalgı eğitiminde de doğaçlama uygulamalarına yer verilen birtakım yaklaşım ve yöntemler mevcuttur. Bu yaklaşım ve yöntemler, her ne kadar çalgı eğitimi çerçevesinde yapılsa da, çalgı aracılığıyla müzik eğitiminin kazanımlarının gerçekleştirilmesini amaçlamakta ve eğitimin başından itibaren doğaçlama uygulamalarına yer vermektedir. Bu bölümde müzik eğitiminde doğaçlama uygulamalarına yer veren, dünya çapında kabul görmüş yaklaşım ve yöntemler yer almaktadır.

3.1. Orff Yaklaşımı

Temelinde yaşayarak öğrenme olan Orff yaklaşımı, Alman besteci ve müzik eğitimcisi Carl Orff (1895-1982) tarafından geliştirilmiş olup, Orff Schulwerk olarak da anılmaktadır. Doğaçlama çalışmaları ile yaratıcılığın ön plana çıkmasının hedeflendiği bu yaklaşımda, önceden herhangi bir müzik bilgisine sahip olunmasına gerek duyulmadan her yaştan insanın rahatlıkla gerçekleştirebileceği etkinlikler mevcuttur. “Orff öğretisi içinde beden perküsyonu ya da Orff çalgıları ile yapılan ritmik doğaçlamalar, insan sesiyle ya da çalgılarla yapılan ezgisel doğaçlamalar, dans doğaçlamaları, yaratıcı drama, oyunlaştırılmış müziksel etkinlikler vardır”

(Tekin Gürgen, 2006, s.88). Bu etkinlikler grup hâlinde yapıldığında, yaratıcılığın yanı sıra özellikle çocukların sosyal etkileşimlerine ve öz güven gelişimlerine olanak sağlamaktadır. Bu yaklaşımda, sonuçtan ziyade süreç odaklı olunur ve süreç içerisinde öğrencinin kendini tanımasına, ifade etmesine, yaratıcılığını keşfederek müzik ve dansla ilgili fikirler üretmesine ortam sağlanır (Tekin Gürgen, 2007). Çalışmalar genellikle; çelik üçgen, kastanyet, zil, tef, marakas, timpani, ksilifon, metalofon ve ritim çubukları gibi Orff çalgıları ile gerçekleştirilir. Bu çalgılar hem eğlenceli, hem çeşitli, hem de çocukların rahatlıkla dokunup çalabilmeleri amacıyla Carl Orff, Kaerl Maendler ve Klaus Becker tarafından geliştirilmiştir. Kullanım alanı olarak günümüzde çoğunlukla okul öncesinde uygulanan Orff yaklaşımı, zihinsel ve bedensel engelli bireyler ile de uygulanabilmektedir.

3.2. Kodály Yöntemi

Kodály yöntemi, Macar besteci ve müzik eğitimcisi Zoltán Kodály (1882-1967) tarafından geliştirilmiştir. Eşliksiz şarkı söylemenin başlıca üzerinde durulduğu bu yöntemde, aralık duyumuna çok önem verilmiş olup, bu becerinin geliştirilmesi için hareketli do çalışmaları yapılmaktadır. Bilinenden bilinmeyene şeklinde oluşturulan repertuvar, geleneksel halk müzikleri ile başlamaktadır. Öğretilecek müzik, işitsel becerilerin geliştirilmesi hedeflenerek öğrenciye hissettirilmeden ilk olarak oyun ve şarkılarla, ardından sembollerle çalıştırılır (Tekin Gürgen, 2006). Yöntemde, öğrencilerden öğrendikleri yeni bilgileri yaratıcılıklarını kullanarak kendi yöntemleriyle aktarmaları istenir. Yapılan çalışmaların tümü, öğrencilerin temel müzik bilgilerini içselleştirmelerini sağlayarak çalgı öğretimine geçmeden önce hazırlık niteliği taşımaktadır.

3.3. Kokas Pedagojisi

Kodály yaklaşımının bir uzantısı olarak oluşturulan Kokas pedagojisi, Kodály'ın öğrencilerinden Klára Kokas (1929-2010) tarafından geliştirilmiştir. Deneyim merkezli olan bu pedagoji, müziği araç olarak kullanmaktadır. Kokas'ın pedagojik yaklaşımı yaratıcılık, insan ilişkileri, insanları kabul etme ve insanlara tamamen dikkat etme üzerine odaklanmıştır. Bu durum, onun müziği pedagojik bir kaynak olarak kullandığını ve ideolojisini çocuk merkezli bir duyarlılık üzerine inşa ettiğini göstermektedir (Szekely, 2018). Hareket, dinleme ve yaratıcı çalışmalar yolu ile dinlenen müziğe ilişkin anında fiziksel yanıt verilmesi beklenerek, çocukların hem kendilerini ifade etmeleri hem de iç dünyalarını geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Pedagojide, müzik aracılığıyla insan ilişkilerinde farkındalık sağlanması, duygusal, zihinsel ve davranışsal bağlamda çocuklardaki empati duygusunun geliştirilmesi hedeflenmektedir (Çağlak Eker, 2020). Doğaçlama çalışmalarının hareket bağlamında fazlaca yer aldığı bu pedagojide, dinlenen bir eserin doğaçlama hareket etkinliği ile bedensel bağlamda algılanması sağlanmaktadır. Kokas pedagojisi, duygusal temel, fiziksel farkındalık ve müzikal bilginin deneyim doğrultusunda gerçekleştirilmesi ile bütünsel bir eğitim anlayışına sahiptir (Körtvési & Deszpot, 2018). İçerdiği yaklaşım ve etkinlikler doğrultusunda müziğin bir bütün olarak algılanmasını hedefleyen bu pedagoji, yalnız çocuklarla değil, yetişkinler ve engelli bireyler ile de uygulanmaktadır.

3.4. Dalcroze Yöntemi

Hareket yoluyla müzikal kavramların öğrenilmesinin sağlandığı Dalcroze yöntemi, İsviçreli besteci ve müzik eğitimcisi Emile Jaques Dalcroze (1865-1950) tarafından geliştirilmiştir. Eurhythmics olarak da adlandırılan bu yöntemde, insanın müzikal anlamda kendini ifade edebilmesi için öncelikle kendi bedenini eğitmesi gerektiğine yönelik bakış açısı bulunmaktadır. Hareket müziğin temelidir ve tüm müzikal öğeler bedensel hareket ile ifade edilebilir. "Zihin ve beden arasındaki uyum, doğaçlama ve beden hareketleri ile gösterilmektedir" (Büyükgönenç Polat, 2018, s.3). Dalcroze, öğrencilerden derse dinlenen müziğin ritmine uygun yürüme hareketleri ile başlamalarını ve o müziğe göre hareket etmelerini isteyerek yaratıcılığın temellerini doğaçlama ile atmış olur (Tekin Gürgen, 2006). Bu sayede, öğrenciler doğaçlama

aracılığıyla kendilerini ifade etme özgürlüğü kazanır, müzikal öğeleri içselleştirir ve yaratıcılık becerilerini geliştirir. Dalcroze, doğaçlamayı yaşamın temeli, ifadesi ve yaşamın kendisi olarak görmüştür (Abramson'dan akt. Azzara, 1993).

3.5. Carabo-Cone Metodu

Erken müzik eğitiminde kullanılarak, müzikal bilgilerin çocuklar tarafından deneyimlenerek edinilmesinin amaçlandığı Carabo-Cone metodu, uluslararası müzik eğitimi alanında tanınan ilk Amerikan metodolojisi olup, Madeleine Carabo-Cone (1916-1988) tarafından geliştirilmiştir. Metotta müzik okuryazarlığının akıcı bir şekilde kazandırılmasına yönelik birtakım basamaklar bulunmakta olup, bu basamaklar; çocukların motor becerilerinin oyun yoluyla geliştirilmesi, aşına olunan kavram ve durumlardan yola çıkılarak yaratıcılığın kullanılması, her bir çocuğun katılımı ile şarkı söylenmesi, müzik dinlenmesi ve sağlam bir müzik temeli oluşturabilmek için çalgı çalma becerisinin kazandırılmasıdır (Çağlak Eker ve Çağlak, 2020). Metot, soyut fikirleri somutlaştırma bağlamında hareket yolu ile müziğin zihinde canlandırılarak yaşantı yoluyla müziğin içselleştirilmesini ve müzikal bilgilerin yaratıcı etkinlikler ile zihinde kalıcı bir şekilde öğrenilmesini sağlamaktadır.

3.6. Montessori Yöntemi

İtalya'da ilk kadın doktor unvanına sahip Dr. Maria Montessori (1870-1952) tarafından geliştirilmiş olan Montessori yöntemi, eğitimin ve öğrenmenin insanın tamamıyla gelişigüzel deneyimlerle elde edebileceği doğal bir süreç olması düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bireysel eğitime dayanan bu yöntemde, her çocuğun ortaya çıkarılması beklenen eşsiz bir potansiyele sahip olduğu düşüncesi hâkimdir. Yöntemde, yaratıcı müzik çalışmaları kapsamında; dinlenen sesleri ayırt etme, şarkı söyleme, ritim çalışmaları, yaratıcı hareket ve dans, müzik eşliğinde hareket etme ve müzikli öykü oluşturma gibi çeşitli etkinliklere yer verilmekte olup, eğitim ve öğrenme doğaçlama bir şekilde gelişigüzel gerçekleştirilmektedir (Büyükgönenç Polat, 2018).

3.7. Ulwila Metodu

Alman müzik öğretmeni ve özel eğitimci Heinrich Ullrich tarafından 1970'li yıllarda geliştirilen Ulwila metodu, özel eğitim gereksinimi olan bireylere yönelik oluşturulan bir müzik öğretim yaklaşımıdır. Heinrich Ullrich, Tom Mutters Schule'de oluşturmuş olduğu müzik yaklaşımını uygulamış ve özel gereksinimli bireylerden oluşan bir orkestra kurmuştur. Almanya ve Macaristan'da uygulanan bu yaklaşım renkli nota sistemi ve özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda üretilen özel çalgılar içermektedir. Bu metotta her renk farklı bir notayı, her şekil ise farklı nota sürelerini temsil etmektedir. Yaklaşım dâhilinde üretilen çalgılar materyal ve yapıları itibarıyla Orff çalgıları ile benzerlik gösterse de, tasarlanan çalgılar üzerinde notaları temsil eden renklerin de yer alması ile özel gereksinimli bireyler için yaklaşıma özel olarak üretilmektedir. "Heinrich Ullrich şarkı söylemek, müzik dinlemek, çalgı performansı, dans, doğaçlama, kompozisyon ve çalgı yapımı gibi yedi farklı müzik eğitimi alanını içeren kapsamlı bir yöntem geliştirmiştir" (Tiszai'den akt. Şentürk vd., 2020, s.1958). Metot, özel gereksinimli bireylere yönelik hazırlanması sebebiyle müzik terapi yöntemi olarak da anılmakta ve bu yönü ile müzik eğitimi ile müzik terapisi kapsamındaki hedeflere eşzamanlı ulaşılmasını sağlamaktadır. Doğaçlama çalışmalarını da içeren Ulwila metodu, her ne kadar özel gereksinimli bireyler için oluşturulsa da, okul öncesi dönemde yer alan çocuklar ile de uygulanabilmektedir.

3.8. Gordon Music Öğrenme Teorisi

Edwin E. Gordon (1927-2015) tarafından geliştirilen Gordon Müzik Öğrenme Teorisi, müziğin nasıl öğrenileceği üzerine geliştirilen bir yöntemdir. Bir bebeğin ana dilini öğrenme sürecinden yola çıkılarak oluşturulan yöntemde müzik eğitim süreci, 0-6 yaş arası informel 6 yaşından itibaren ise formel olarak değerlendirilmektedir. Informel eğitimde çocuktan herhangi bir performans beklentisi yoktur, burada amaç çocuğun müziğe dâhil olmasını sağlamaktır.

Formel eğitimde ise, oluşturulan aşamalı müfredata bağlı kalınarak çocuktan doğru performans sergilemesi beklenmektedir. Doğaçlama çalışmalarının da yer aldığı Gordon'un Müzik Öğrenme Teorisi'nde amaç, öncelikle öğrencilerin tonal müzik ve ritim dinlemelerinin geliştirilmesidir. Sonrasında ise öğrencilerden dinledikleri, icra ettikleri, doğaçlama yaptıkları ve besteledikleri müziklere daha farkındalıklı bir yaklaşım sergilemeleri hedeflenmektedir. Müziğin zihinde farkındalıkla düşünülmesi yaklaşımından yola çıkarak oluşturulan Gordon'un Müzik Öğrenme Teorisi, dinleme öğretimi için kapsamlı bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (The Gordon Institute for Music Learning [GIML], t.y). Bu yöntemde, öğrencilerin tonal ve ritmik yapılar gibi birtakım müziksel bilgileri içselleştirdikten sonra yaratıcılık gerektiren doğaçlama ve besteleme çalışmaları yaparak üretici konumda yer almaları istenmektedir (Dalby'den akt. Kaya, 2018).

3.9. ZeneZen Pedagojik Yaklaşımı

Klasik çalgı eğitimi çerçevesinde, doğaçlamaya başlangıçtan itibaren yer veren çalışmalara örnek olarak ZeneZen pedagojik yaklaşımı gösterilebilir. Piyano eğitimi için oluşturulan bu yaklaşım, sadece piyano eserlerinin öğretilmesi ve icra edilmesi yerine, birçok unsurun bir arada uygulandığı bir yaklaşım olarak değerlendirilmekte ve bu noktada geleneksel piyano eğitiminden ayrılmaktadır. Müzik ve sessizliğin bütünsel olarak ele alındığı; işitsel, görsel, bedensel ve içsel duyuların harmanlandığı bu yaklaşımda, öğrenciler içerdikleri doğaçlama çalışmaları sayesinde piyano aracılığıyla hayal güçlerini ve iç dünyalarını keşfetme ve iletmeyi öğrenirler. ZeneZen, müzik dinlemenin keyfine, duygulara, hayal gücüne, notaları deşifre etmeye, doğanın düzenine, evrensel değerlere, aşka, masal ve hikâyelere, imge ve rüyalara dair bireyin iç dünyasını keşfetme ve bunu dış dünyaya aktarma noktasında bütüncül bir yaklaşım sergileyerek piyano öğretiminin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu yaklaşım, Kodály ve Kokas felsefesine dayanmakta olup, bedensel farkındalık, solfej/teori ve bu iki aşamanın piyanoya yansması olmak üzere üç temel aşamadan oluşmakta ve tüm yaş gruplarına ve seviyelerine uygulanabilmektedir (Çağlak Eker, 2022).

3.10. Colourstrings Metodu

Keman eğitiminin başlangıç aşamasından itibaren doğaçlamaya yer veren çalışmalar incelendiğinde, Colourstrings metoduna rastlanmıştır. Kodály yönteminden yararlanılarak oluşturulan Colourstrings metodu, Macar keman sanatçısı, eğitimcisi ve orkestra şefi Geza Szilvay (1943-) tarafından geliştirilmiştir. Merkezinde oyun ve hayal gücünün yer aldığı eğitime renklerle başlanmakta, en başından itibaren çalgıdan çıkarılan sese dikkat edilip müzikal çalmaya büyük önem verilmekte, ayrıca zor olduğu düşünülen tekniklere eğitimin en başında yer verilmekte ve bu sayede ilerleyen seviyelerde öğrencinin zorlanması beklenen teknik zorluklar ortadan kaldırılmaktadır. Çalgısal bir yöntem olan Colourstrings yönteminde, Kodály'ın müzik eğitim ilkeleri doğrultusunda solfej, teori, teknik ve yorumlama ile birlikte yaratıcılığın geliştirilmesine de önem verilmektedir. Colourstrings'in diğer keman eğitim yöntemlerine bakıldığında en başından itibaren doğaçlama çalışmalarına yer vermesi, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerinin geliştirilmesine verdiği önemi göstermektedir. Yöntemde, öğrencilerden öğrendikleri yeni bir tekniği, ritmi ya da notayı kullanarak doğaçlama yapmaları istenerek öğrenme süreci güçlendirilmekte, kendi bestelerini yazmaları teşvik edilerek de teorik anlayışın zamanla gelişmesi sağlanmaktadır (Voima, 2009). Metotta yer alan materyaller bebeklikten okul öncesine ve ardından çalgı çalışmaya kadar süregiden geniş bir yelpazede verilmektedir (Sanzone, 2017). Bu doğrultuda, metot içerisinde okul çağına gelmemiş çocuklar göz önünde bulundurularak kelimeler yerine resimler ön planda kullanılmıştır. "Çizimlerde keman tellerini pesten tize doğru temsil eden en önemli figürler ayı, baba, anne ve kuş figürleridir. İşlevleri, öğrencilerin hayal gücünü beslemektir" (Tanınmış, 2021, s.1346). Yöntem, Kodály müzik eğitimi yaklaşımına uygun olarak açık ve anlaşılır adımlarla verilmekte, solfej ve kulak eğitimi esas alınarak kontrollü bir şekilde sağ ve sol el teknikleri öğretilmektedir (Çoban & Soykunt, 2021). Yöntemin yaylı çalgılara (keman, viyola, çello, kontrbas) uygulanmasının yanında, diğer çalgı

gruplarına ait versiyonları da mevcuttur. Kodály temelli geliştirilen bu yöntem, oldukça kapsamlı olup bünyesinde yer verdiği birden fazla duyuya hitap eden çalışmalar sayesinde öğrencinin eşzamanlı olarak müzikalite, teknik, müzik kulağı, müzik bilgisi ve yaratıcılık gibi becerilerini geliştirerek çok yönlü bir gelişim sağlamaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Günümüzde öğrencilerin sürece aktif olarak katıldığı dünyaca kabul görmüş müzik öğretim yaklaşım ve yöntemleri bulunmaktadır. Bu yaklaşım ve yöntemlerden doğaçlama uygulamalarına yer verenler tespit edilmiş olup, söz konusu yöntemler; Orff Schulwerk, Kodály, Kokas, Dalcroze, Carabo-Cone, Montessori, Ulwila, Gordon Music Öğrenme Teorisi, ZeneZen ve Colourstrings yöntemleridir. Orff Schulwerk yaklaşımının temelinde yaşayarak öğrenme vardır ve sonuçtan ziyade sürece odaklanarak süreç içerisinde öğrencinin kendini tanımasına ve yaratıcılığını keşfetmesine olanak sağlar. Kodály yönteminde eşliksiz şarkı söyleme üzerinde durulmakta ve aralık duyumu çok önem verilmektedir. Yöntemde bilinenden bilinmeyene şeklinde oluşturulan bir repertuvar vardır ve bu repertuvar geleneksel halk müzikleri ile başlamaktadır. Kodály yaklaşımının bir uzantısı olarak oluşturulan Kokas pedagojisi ise, çocuk merkezli bir duyarlılık üzerine inşa edilen bir ideolojiye sahiptir. Pedagojide, yaratıcı çalışmalar yolu ile çocukların hem kendilerini ifade etmeleri hem de iç dünyalarını geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Dalcroze yönteminde, hareket müziğin temelidir ve tüm müzikal öğeler bedensel hareket ile ifade edilmektedir. Müzikal öğelerin ifade edilmesinde doğaçlamadan oldukça yararlanan Dalcroze, doğaçlamayı yaşamın bizzat kendisi olarak görmektedir. Carabo-Cone metodunda, soyut fikirleri somutlaştırma bağlamında hareketten yararlanılmakta ve müziğin zihinde canlandırılarak yaşantı yoluyla içselleştirilmesi beklenmektedir. Metotta, müzikal bilgilerin yaratıcı etkinlikler ile zihinde kalıcı bir şekilde öğrenilmesi sağlanmaktadır. Montessori yönteminde eğitim ve öğretim doğaçlama bir şekilde gelişigüzel gerçekleştirilir ve bu sayede her çocuğun eşsiz potansiyelinin ortaya çıkması hedeflenir. Ulwila metodu ise, renkli nota sistemine sahip Orff çalgılarına benzer kendine özgü çalgıları olan özel gereksinimli bireylere yönelik hazırlanan bir metottur. Zaman zaman müzik terapi yöntemi olarak da anılan bu metot, müzik eğitimi ile müzik terapisi kapsamındaki hedeflere eşzamanlı ulaşılmasını sağlamaktadır. Gordon Music Öğrenme Teorisi, bir bebeğin ana dilini öğrenme sürecinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Müziğin zihinde farkındalıkla düşünülmesinin amaçlandığı yaklaşımda birçok doğaçlama uygulamaları ile yaratıcılık çalışmaları bulunmaktadır.

ZeneZen ve Colourstrings yöntemleri çalgı eğitimi yöntemleri olup, çalgı aracılığıyla müzik eğitiminin kazanımlarının gerçekleştirilmesini hedeflemekte ve bu doğrultuda bütüncül bir yaklaşıma sahiptirler. Bu yöntemler, doğaçlama uygulamalarına eğitimin en başından itibaren yer vermektedirler. Orff Schulwerk ve Kodály yöntemleri her ne kadar müzik öğretim yöntemleri olsalar da, bu yöntemlerde bulunan doğaçlama uygulamalarının çalgı eğitimine uyarlanmasına yönelik çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalara; Şeker (2011)'in Orff Schulwerk ile desteklenen keman eğitimine yönelik yaptığı araştırması ve Yıldırım (2009)'ın Kodály yönteminde yer alan doğaçlama uygulamalarının keman eğitiminde kullanılmasına yönelik çalışması örnek gösterilebilir.

Bahsi geçen bu yöntemler, öğrencilerin küçük yaşlarda benliklerinin farkına varmaları, kendilerini keşfetmeleri, yaratıcı becerilerini ve hayal dünyalarını geliştirmeleri, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutlarında hızlı ve etkili gelişim sağlamaları bakımından yararları kanıtlanmış ve kabul görmüş yöntemlerdir.

Müzik eğitiminde yaratıcılık başta olmak üzere öğrencilerin benliklerini keşfedip, kendilerini ifade edebilmeleri, özgün ifadeler oluşturabilmeleri, grup dinamiğini sağlayarak toplu çalışmalarda dinlemeyi ve empati kurmayı geliştirebilmeleri bakımından belirtilen yöntemlerden etkin biçimde yararlanılabilir.

Öğretim yöntemlerinin uygulanma aşamasında, öğrencilerin yaş grubu, beklentileri, verilen eğitimin türü, amacı vb. göz önünde bulundurulmalı ve en uygun olan öğretim yöntemi seçilmelidir.

Belirtilen müzik öğretimi yöntem ve yaklaşımlarının daha geniş eğitimci kitlesine ulaşabilmesi ve bu alanda uzmanlaşmanın sağlanabilmesi açısından ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından hizmet içi eğitim seminerleri ve kursları düzenlenebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için etik kurul izni alınması gerekmemektedir.

Yapay Zeka Kullanımı Bildirimi

Yazar (lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir yapay zeka aracından faydalanmamıştır.

Kaynakça/References

- Akyürek, G. (2021). *Türkiye’de uygulanan müzik terapi yaklaşımları*. [Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Azzara, C. D. (1993). Audiation-based improvisation techniques and elementary instrumental students’ music achievement. *Journal of Research in Music Education*, 41(4), 328-342. <https://www.jstor.org/stable/3345508>
- Azzara, C. D. (2002). *Improvisation*. Oxford: Oxford University.
- Büyükgönenç Polat, B. (2018). Okul öncesi müzik eğitiminin önemi ve eğitim yöntemleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 52-64. <https://doi.org/10.5578/amrj.66453>
- Çağlak Eker, T. (2020). Müzik eğitiminde kokas pedagojisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(2), 759-774.
- Çağlak Eker, T. (2022). ZeneZen, creative piano pedagogy. *International Education Studies*, 15(4) <https://doi.org/10.5539/ies.v15n4p9>
- Çağlak Eker, T., Çağlak, A. (2020). Somutlaştırma bağlamında deneyim temelli müzik öğretim yaklaşımı: carabo-cone metodu. *Conference:1st International Congress of Pedagogical Research ICOPR*. 24-26 June, p.122. Proceedings Book. Düzce.
- Çoban, S., & Soykont, N. (2021). The experiment of beginning of violin training with “colourstrings”, a string instrument teaching method based on kodaly child music education approach. *İlkogretim Online-Elementary Education Online*, 20(1), 370-380. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2021.01.034>
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe.
- Hickey, M. (2009). Can improvisation be ‘taught’?: A call for free improvisation in our schools. *International Journal of Music Education*, 27(4), 285-299.
- Karahasanoğlu, S., & Çevirme, C. (2020). Müzikle tedavide yöntemler: davranışsal ve yaratıcı terapi, serbest doğaçlama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69). <http://dx.doi.org/10.17719/ijssr.2020.3981>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1.
- Kaya, A. (2018). *Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin enstrümanları ile doğaçlama becerilerine yansımaları: Dokuz Eylül Üniversitesi örneği*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Körtvési, K., & Deszpot, G. (2018). Applying the kokas pedagogy in the teacher training programme of the liszt academy. *In Music Pedagogy in the 21th Century in the Footsteps of Kodály*, 34–35. Budapest: Liszt Academy of Music.
- Montello, L. (1989). *Utilizing music therapy as a mode of treatment for the performance stress of professional musicians*. Doctoral of Arts in the School of Education, Health, Nursing, and Arts Professions, New York University.
- Özen, N. (2004). Çalgı eğitiminde yararlanılan müzik eğitimi yöntemleri. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 57-63.

- Özkeleş, S. (2016). Profesyonel müzisyen eğitimi bağlamında eğitimciler için doğaçlamaya yönelik uygulama ve öneriler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, [İpekyolu Özel Sayısı]*, 16, 2393-2409.
- Sanzone, D. (2017). *Teaching the colourstrings violinist: Student development through and beyond colourstrings*. [Master of Music (Research), University of Tasmania].
- Say, A. (2005). *Müzik ansiklopedisi. (c.2)*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.
- Szekely, C. I. (2018). Characteristics of Klara Kokas's pedagogical methods and kokas-course at liszt academy in Budapest. *Hungarian Educational Research Journal*, 8(4), 116–119. Doi: 10.14413/HERJ/8/4/11
- Şeker, S. S. (2011). *9–11 yaş grubu çocuklarda orff schulwerk destekli keman eğitiminin keman dersine ilişkin tutum, öz yeterlik, öz güven ve keman çalma becerisi üzerindeki etkileri*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şentürk, N., Erkoç, Y., & Çağlak Eker, T. (2020). Heinrich Ullrich müzik sistemi: Ulwila renkli nota sistemi ve çalgıları ile müzik eğitimi. *Kastamonu Education Journal*, 28(5), 1956-1966. Doi: 10.24106/kefdergi.4091
- Tanınmış, G. E. (2021). Keman eğitiminde colourstrings yöntemi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 85, 1343-1351.
- Tekin Gürgen, E. (2006). Müzik eğitiminde yaratıcılığı geliştiren yöntem ve yaklaşımlar. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 81-93.
- Tekin Gürgen, E. (2007). *Orff-schulwerk ve kodaly yöntemi'nin vokal doğaçlama, müziksel işitme ve şarkı söyleme becerileri üzerindeki etkileri*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Topoğlu, O. (2011). Çağdaş bir müzik eğitim yaklaşımı olarak Orff-schulwerk. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. Antalya.
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar- ilkeler- yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*. Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Voima, N. (2009). *Child-friendly approach to instrumental education the colourstrings violin school*. [Bachelor's Thesis, University of Applied Sciences].
- Yıldırım, K. (2009). *Kodaly yönteminin ilköğretim öğrencilerinin keman çalma becerisi, özyeterlik algısı ve keman çalmaya ilişkin tutumları üzerindeki etkisi*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Doğaçlama. (1987). Dil derneği <http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>
- The Gordon Institute for Music Learning (t.y.). About music learning theory. <https://giml.org/mlt/about/>

İletişim/Correspondence

Arş. Gör. Dr. Ayşe ÇAĞLAK
aysecaglak@hitit.edu.tr

Prof. Dr. Mehmet AKPINAR
makpinar@gazi.edu.tr